

Hörnstenen

Teologiska institutet i Finland

6/2016

Ville Auvinen

12.12.2016

(övers. Stig-Olof Fernström)

Vakna upp och håll dig vaken!

I vår kyrka håller evighetsperspektivet på att försvinna. Allt flera medlemmar i kyrkan och även präster tänker att man egentligen inte kan veta någonting om vad som finns bortom döden. Enligt kyrkans senaste fyraårsberättelse (2012-2015) är 18 % av finländarna av den åsikten att vi efter döden antingen kommer till himlen eller till helvetet. Men sju av tio har den uppfattningen att ingen kan veta vad som sker efter döden. En forskning som publicerades för ungefär tio år sedan och som gällde präster och lektorer visar att bland prästerna tror 85 % att det finns en himmel, medan knappt 70 % tror att helvetet är verkligt. De manliga prästerna är enligt den undersökningen mera böjda att tro på helvetet (76 %) än de kvinnliga prästerna och lektorerna (58 %). Om man tänker att det inte är möjligt att veta någonting om det som finns bortom döden, varför borde man i så fall tala om det? Därför koncentreras predikningar och undervisning på nutiden. Medmänskan blir det centrala i förkun-

nelsen. Frälsningens evangelium förvandlas till ett socialt evangelium, ett försök att förbättra världen och att stöda förtryckta mänskogrupper. Missionsarbetet får allt mera betoningen av utvecklingssamarbete som utförs utifrån samma utgångspunkt som den som styr Röda korset och FN:s olika hjälporganisationer. Det mest centrala i kyrkans verksamhet blir att producera tjänster åt sina medlemmar vid de stora högtiderna i deras liv och att hjälpa de fattiga i förlängningen av samhällets socialvård. Det förefaller att inte längre finnas utrymme för budskapet om Kristi försoningsgärning. Mycket sådant som i sig själv är gott och värt att stöda har trängt undan det allra viktigaste.

Samtidigt pågår en maktkamp i kyrkan om vem som får definiera kyrkans åsikt i aktuella frågor och på vilka grunder. Det är sorgligt att man i diskussionerna sällan minns eller blir offentligt påmind om att vi i våra debatter och strider befinner oss inför en helig Gud som i Bibeln har uppenbarat sin oföränderliga vilja. Inför ho-

nom bär vi ansvar för våra ord och vårt handlande. Det avgörande är därför inte vem som får sin vilja och åsikt godkänd i kyrkan utan vad Gud tänker om saken.

Kyrkoårets växling ger vår tro och vårt liv ett riktigt perspektiv. Domsöndagen och adventet påminner oss om att tron inte bara handlar om detta liv. Tron består inte enbart i goda vanor och i en rad etiskt hållbara val. Den handlar inte endast om att i världen sprida principen om kärlek och acceptans utan framför allt gäller det att förbereda sig att möta levande Gud vid den yttersta domen och att vänta på Kristi andra ankomst. I tron och i livet samt i all verksamhet i kyrkan är det i grund och botten fråga om det eviga livet och den eviga döden, om himmel och om förtäpelse.

Jesu allvarliga uppmaning till sina lärjungar och därmed också till oss är: "Vaka!" Eventuellt är Paulus ord i Efe-sierbrevet en ännu aktuellare uppmaning till oss och till vår kyrka: "Vakna upp, du

som sover, och stå upp från de döda, så skall Kristus lysa över dig!" (Ef 5:14). Har jag och vi och vår kyrka orsak att vakna upp till det faktum att Kristus snart skall komma tillbaka för att döma levande och döda?

Öppethållningstider

i december-januari

12.-16.12. kl. 9-16

19.12.-6.1. stängt

9.1. - kl. 9-19

*Välsignad Julhelg och
Gott Nytt År 2017*

JULGÅVA till STI

Året närmar sig sitt slut och STI:s ekonomi är igen – kunde man säga: på traditionellt sätt – i en synnerligen utmanande situation. I början av året betalas medlemsavgifterna in från medlemsorganisationerna och stödmedlemmarna och det medför att kontosaldot i januari-februari stiger högt, men därförinnan borde vi ännu klara av december månads ekonomiska förpliktelser och kontot börjar vara tomt. Därför ber jag: Kunde Du minnas STI med en julgåva? "Ända till denna stund har HERREN hjälpt oss" (1 Sam 7:12). Vi ber och vi litar på att han skall hjälpa i fortsättningen.

Ville Auvinen

ORDET OCH TOLKNINGEN

Text: Timo Eskola (övers. Stig-Olof Fernström)

Bilder: Ville Auvinen

Julens budskap är bekant för bibelläsare. Evangelierna berättar hur Maria får uppenbarelsen och att Jesus är "avlad av den Helige Ande" som vi säger ut i vår trosbekännelse. Men forskarna har ändå grubblat över huruvida Paulus överhuvudtaget talar om Jesu födelse. Vilken uppfattning har han om julens budskap?

Paulus har stora perspektiv. Han är övertygad om att Jesu ankomst medförde att "världens slut" (tidsåldrarnas slut, B2000) hade kommit (1 Kor 10:11). Mänskorna hade levat som slavar under "herradömen" d.v.s. under de naturliga religiösa krafterna, men nu hade Gud trätt fram. I enlighet med det enklaste evangeliet om Jesus ("tiden är fullbordad") konstaterar även Paulus, att när väntans tidsåldrar blir uppfyllda och kairos-ögonblicket inträder ("tidens fullbordan"), då sänder Gud sin Son för att friköpa dem som står under dessa krafter, alltså dem som står under lagen (Gal 4:3-4).

"Men när tiden var inne sände Gud sin Son, född av kvinna och ställd under lagen, för att friköpa dem som stod under lagen så att vi skulle få söners rätt."

Evangelium enligt Jesaja

Paulus tanke står nära Jesajas evangelium. Vid tidens slut blir "jungfrun havande" och föder Israels Messias.

Slaveriets tid är förbi när Guds Tjänare anländer och straffet som legat över folket och vreden som förorsakats av överträdelserna försvinner.

För Paulus är mänskornas slaveri inte endast det straff som fångenskapen utgör, såsom hos Jesaja. Nästan utan undan-

¹⁰ Men ängeln sa: Var inte rädda. Lyssna, jag framför ett gott budskap till er om en stor glädje för hela folket. ¹¹ För i dag har i Davids stad en Frälsare blivit född åt er. Han är Kristus, Herren. (Lukasevangeliet 2:10-11)

tag handlar det om det stora slaveri som Adam ledde mänskligheten in i. Därför talar Paulus om att ”vara ställd under lagen.”

Sonen befriar från lagens slaveri

Hela världshistorien har väntat på Guds Sons uppenbarelse för att också det ursprungliga slaveriet och orsaken till alla de svårigheter som Israel hade upplevt skulle fås bort. Paulus lär att Jesus befriar mänskorna från det slaveri som lagens beskyllningar förorsakar.

Här har vi julbudskapets härliga centrum. När vi betraktar det lilla barnet som ligger lindat ser vi inte endast det nya livets under. I stället ser vi Israels Messias som åt syndare ger en ny födelse och ett helt barnskap hos Gud.

¹⁵När änglarna hade lämnat dem och farit till himlen sa herdarna till varandra: Låt oss nu gå till Betlehem och se det som har hänt och som Herren låtit oss få veta. ¹⁶De skyndade iväg och fann Maria och Josef, och barnet som låg i krubban. (Lukasevangeliet 2:15-16)

Ilkka Seppälä

Text och foto: Ville Auvinen

(Översättning: Tomas Klemets)

Jag intervjuade STI:s styrelsemedlem, Tusbybon Ilkka Seppälä. Ilkka har gjort sitt livsverk som hälsocentralläkare, senast som överläkare inom äldreården. Pensionär har han hunnit vara i tre år.

Jag frågade först om Ilkkas andliga bakgrund.

”Jag kom till tro på Aleksis Kivi-dagen 1966, när jag skulle börja studera medicin”, berättar Ilkka. Han konstaterar ändå att han inte riktigt någon gång har upplevt sig vara helt borta från dopets nåd. När jag säger åt honom, att inom den evangeliska rörelsen skulle det som hände på Aleksis Kivi-dagen kallas att återvända till dopets nåd, börjar Ilkka ivrigt berätta att han från barndomen också har evangelisk bakgrund: ”Mina första andliga minnen är från då min mamma tog mig med till de evangeliskas möten i Vampula, i Egentliga Finland.”

Efter att ha kommit till tro drogs Ilkka med i Studentmissionen, som numera är känd under namnet Student- och skolungdomsmissionen (OPKO). Inom studentmissionen var han aktiv med att arrangera olika aktioner och speciellt inspirerande tyckte han att det var med ”boxmission”, där man gick till andra stu-

derandes bostäder för att diskutera med dem om trosfrågor. ”Männe man ännu har sådan verksamhet?” funderar Ilkka. I OPKO:s styrelse har Ilkka verkat fyra år.

Förutom OPKO har Ilkka upplevt det OPKO närstående Finska Bibelinstitutet som sitt andliga hem, likaså Folkmissionen, som grundades inom ramen för Bibelinstitutet år 1967. Med fog kan man säga att Ilkka till bakgrund är en kristen från den femte väckelsen.

Nu finns Ilkkas konkreta församlingsanknytning i Tusbys lokala församling, men andlig vägkost upplever han att han fått från den ovannämnda femte väckelsens sammanhang.

Och hur är det med Ilkkas karriär i STI:s styrelse?

Ilkka kallades med i STI:s styrelse för sex år sedan. Denna höst fullbordas alltså hans andra treårsperiod i styrelsen, och på höstmötet valdes han för en tredje period. Ilkka berättar att han nog redan visste någonting om STI när Timo Junkkaala i samband med en av Bibelinstitutets veckoslutskurser frågade om han var villig att bli ordinarie medlem i STI:s styrelse. ”Men jag är inte teolog”, hade Ilkka sagt. ”Det gör inget. Det här är en lekmanaplats” hade Timo svarat, och på

så sätt började Ilkkas STI-uppdrag. Ilkka vill uppmuntra också andra lekmän att börja följa med STI:s undervisning och annan verksamhet: ”I STI är tröskeln låg”, konstaterar han och nämner särskilt de dagliga andakterna kl. 14 och det imponerande biblioteket. För egen del har Ilkka upplevt STI som en god plats att bedriva självständig fördjupning gällande den egna lärogrunden. ”Jag ville klargöra för mig själv frågor gällande Bibelns auktoritet och t.ex. kvinnoprästfrågan. I STI har det varit bra att förändras från en passiv mottagare till en som aktivt bekantar sig med olika saker”, konstaterar Ilkka och nämner speciellt Piepers dogmatik som han hittade i STI:s bibliotek och som varit en god vägledare.

Och hur ser Ilkka på STI:s roll inom kyrkan och bland väckelserörelserna?

”Jag har lärt mig att värdesätta STI:s roll och position”, säger Ilkka. Han ser STI:s centrala roll bl.a. i att inom STI:s ra-

mar kommer de olika väckelserörelsernas ledare samman. Förstås är utbildningen och stödet till de teologistuderande mycket central: ”Det är viktigt att det finns en biblisk och bekännelsestroen organisation som enligt sin lärogrund meddelar undervisning åt teologistuderande.” Ur lekmannens synvinkel anser Ilkka att STI inom kyrkan har ett viktigt uppdrag att försvara bibeltrogen teologi, producera högklassig teologisk publikationsverksamhet och synas i media. Ilkka menar att STI har enorma möjligheter att påverka inom Finlands kyrka och i vidare mening också i samhället.

Jag frågar ännu hur STI enligt Ilkka har förändrats under de år som han har varit med?

”Inte alls”, säger Ilkka men säger sedan att i.o.m. den nya generalsekreteraren har de evangeliska betoningarna kanske kommit lite starkare fram än förr.

Sångerna lovprisar Kristus: Marias lovsång

Timo Eskola (Översättning: Tuomas Anttila)

Marias lovsång dvs. Magnificat (Luk. 1:46-56) anknyter på ett centralt sätt både med synagogabönerna och med sångerna i Gamla Testamentet. De tydligaste influenser har man fått från Hannas lovsång (1 Sam. 2) men texten hänvisar även till Mose böckerna, många psaltarpsalmer och Davids lovsång (2 Sam. 22). Sångaren i Magnificat är Maria själv på ett tydligt sätt.

Hymnen har ett intressant samband med den barnlösa Hannas sång i Gamla Testamentet. I båda sångerna förekommer två parallella motiv, för det första ett Guds löfte om ett barn i en situation, där barnfödandet var omöjligt och för det andra ett barn som helgas åt Gud.

”Min själ upphöjer Herren och min ande jublar över Gud, min Frälsare.” (Luk. 1:46-47)

”Mitt hjärta fröjdar sig i Herren, mitt horn är upphöjt genom Herren. Min mun är vidöppen mot mina fiender, ty jag gläder mig i din frälsning [’jeshua’]. (1 Sam. 2:1)

Hos båda bedjare har Gud ”sett till sin tjänarinns ringhet” (Luk. 1:48; 1 Sam. 1:11). Så tillvida hänvisar Lukas ordval till Jakobs fränstötta första hustru Lea, var misär i den älskade Rakels skugga Gud ändå hade hört. Hon skulle bli både Levis och Judas, mor till Davids konungasläktets stamfader. *”Från denna stund ska alla slakten kalla mig salig, för den Mäktige har gjort stora ting med mig.”* (Luk. 1:48-49, jmf. 1 Mos. 30:13)

Det centrala i Hannas sång, att förödmjuka de stolta och att upphöja de svaga är centralt även i Magnificat. ”Herren gör fattig och han gör rik, han ödmjucar och

han upphöjer. Han reser den ringe upp ur stoftet.” (1 Sam 2:7-8) Texten talar om Guds nådiga frälsning, som denne förverkligar oavsett furstarna.

”Härskare har han störtat från deras troner, och de enkla har han upphöjt. Hungriga har han mättat med sitt goda, och rika har han skickat tomhänta bort.” (Luk. 1:52-53)

Messias är på kommande

Messiansk bakgrund är uppenbar i Marias lovsång. Den bortstötta Lea, Judas mor, och den barnlösa Hanna, hon som väntar på Judas stams horn, är fromma kvinnor i Gamla Testamentet, som profeterar om konungens ankomst. Maria sållar sig i samma skara i en historisk vändpunkt. Hannas sång avslutas med orden: ”Herren dömer jordens ändar och ger makt åt sin konung. Han upphöjer sin smordes horn.” (1 Sam. 2:10) På samma sätt kulmineras Davids sång med en lovprisning av Messias från Davids släkt:

”Ty du ger din kung stor seger, du handlar nådigt mot din smorde, mot David och hans efterkommande till evig tid.” (2 Sam. 22:51)

De här teman överförs till Marias lovsång. Avslutningen i den är liksom en sammanfattning av de judiska synagogavälsignelser. Folket som väntar på en Messias av Davids släkt är övertygad om att Gud nog kommer ihåg de sina. ”Du kommer ihåg nådeslöftet till våra fäder och

sänder en Frälsare åt deras barnbarn utav ren kärlek och på grund av ditt namn.” I den första välsignelsen håller Herren, Abrahams sköld, hand om det, att frälsningen kommer i rätt tid. I Marias lovsång uppvisas denna fullbordan.

”Han har tagit sig an sin tjänare Israel och tänkt på att vara barmhärtig mot Abraham och hans barn till evig tid, så som han har lovat våra fäder.” (Luk. 1:54-55)

Gud väljer det svaga

Marias lovsång är en berättelse av Guds utvalda kvinnor, en lovprisning av hur de svaga upphöjs och tacksägelse över Messias födelse. Gud har hört bönerna av Gamla testamentets sångare. Från generation till generation har han förverkligat sitt plan.

Äntligen med Maria har han fullbordat löftena och gett världen en efterträdare till Juda stam, ett horn till konungasläkten, en Messias av Davids släkt, som skänker nådens tid åt Abrahams avkomma. Undervisningen om Jesu betydelse hos de första kristna byggde på viktiga judiska sånger och messianologin i synagogbönerna.

(Bild: Kirsi Hänninen, Tammerfors 2015)

KUNSKAP FÖR HUVUDET OCH NÄRING FÖR SJÄLEN

GÖR VI HANS VILJA SOM HAR SÄNT OSS?

Går livet som kristen enbart ut på att följa en massa regler? Det var i stort sett den bild jag hade av kristendomen, innan jag själv kom till tro. Lyckligtvis visade sig mina fördomar inte vara sanna. Det betyder ändå inte att vi kan förhålla oss likgiltigt till regler. Det är en del av vårt vittnesbörd, att vi lever annorlunda än resten av världen.

Visst kan vårt förhållande till Lagen och dess krav bli fel, och i värsta fall kräver vi fel saker av våra medmänniskor. Då blir livet ångestfullt och vi vågar inte göra något, av rädsla för att begå misstag.

Det är en sådan inställning som Jesus tillrättavisar fariséerna för. En av dessa fariséer antastade Jesus genom att fråga vilket det viktigaste budet är. Själv tänkte sig fariséen kanske något av Gamla testamentets många bud och bruk. Men Jesus svarar honom genom att säga: ”Du skall älska Herren din Gud av hela ditt hjärta och av hela din själ och av hela ditt förstånd”. Och så kompletterar han svaret med det s.k. dubbla kärleksbudet. På detta sätt sammanfattar han hela Lagen. I det dubbla kärleksbudet ingår också ett missionsperspektiv. På så sätt blir Guds kärlek synlig på jorden.

Det är möjligt att bli försoffad och bortförklara sin lojhet på olika sätt:

- Jag är en syndig människa, i mig finns inget gott
- Gud har redan gett oss allt i Kristus så det finns inget vi behöver göra
- Det är nog för mig att gå i kyrka eller delta i andliga tillställningar, så tar Gud hand om resten medelst sina nådegåvor.

Det är visserligen sant att vi inte själva har någon andel i vår frälsning och att allt är en gåva från Gud. Däremot har inte Gud tänkt sig att vi skall föra ett passivt liv. Något av det sista Jesus säger är det som kallas missionsbefallningen. Den bör vi dock inte enbart betrakta som ytterligare en förmaning i mängden, utan också som en vägledning och ett råd för vårt liv. Hur vi lever vårt liv har betydelse för andra människor. Mycket är vunnet om vi kan leva upp till missionsbefallningen. Då har vi personligen tagit till oss evangeliet och det kan få verka i oss som en Guds kraft.

Joh 4:34: Jesus sade: ”Min mat är att göra hans vilja som har sänt mig och att fullborda hans verk.

Den kristne stannar inte upp vid korset bara för att stanna kvar där. Tvärtom går den kristne vidare från korset för att berätta om frälsningen åt andra. Vi blir inte mätta bara av att vi är frälsta, utan vi vill vara med och förverkliga Guds kallelse och uppdrag. Evangeliet är en Guds kraft och nåden är ingenting passivt. Evangeliet har förkunnats fel ifall det resulterar i kraftlöshet och passivitet. Paulus undervisar att evangeliet är en Guds kraft och att det verkar till förändring.

Men genom Guds nåd är jag vad jag är, och hans nåd mot mig har inte varit förgäves, utan jag har arbetat mer än alla de andra – fast inte jag själv, utan Guds nåd som varit med mig. (1 Kor 15:10)

Pekka Ryhänen, Studentmissionen, Kuopio (övers. Jakob Dahlbacka)

LÄCKERBIT

Ur STI:s arkiv

Den första wiktiga grunden är, att det är Herren Gud sjelf, som tillsagt oss, att wi skulle åkalla Honom i nöden, och försäkrat: Jag will hjälpa dig, och du skall prisa mig. Om Gud aldrig hade sagt något om bön, så hade wi aldrig i tiden kunnat weta om Han werkligen will höra oss eller icke, utan wi hade förblifwit i en ewig owisshet. Nu behöfwa wi icke wara i en sådan. Det är Guds egen befallning, att wi skola fly till Honom, och Guds egen försäkran, att Han will höra oss.

Förklaring och Betraktelsen öfwer Herrens bön Fader Wär af C. O. Rosenius. Stockholm 1875.

Adressen: Kajsaniemigatan 13 A 4. vån.
00100 Helsingfors

Telefon 09 668 9550

E-post: sti@sti.fi
förnamn.efternamn@sti.fi

Hemsida www.sti.fi

Bank
Danske Bank
FI74 8000 1100 5642 45, BIC: DABAFIHH
Nordea
FI66 1555 3000 1169 14, NDEAFIHH

Anställda
generalsekr. Ville Auvinen (044 045 6778)
forskare Timo Eskola (hem 019 722 702)
sekreterare Kirsi Hänninen

Teologiskt forsknings- och skolningscentrum.

Församlingsbesök, lektioner, bibliotek och läsesal.

Öppet under perioderna kl. 9–19

Tryckeri Kirjapaino Hermes Oy

Styrelsens ordförande
verksamhetsledare Lauri Vartiainen

Medlemsorganisationer
Missionsföreningen Säningsmannen, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys (Bedjarrörelsen i Västra Finland), Finlands ev.luth. Student- och Skolungdomsmission, Radiomissionsorganisationen Budbärarn, Finlands ev.luth. Folkmission, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Finska Bibel-institutet, Sv. Luth. Evangeliföreningen i Finland

Finansieras av frivilliga bidrag. Medlemsavgift för understödande medlemmar: 35 €/år (studerande 10 €, kollektiv 100 €). Bokgåvor, understöd och testamenten mottas med tacksamhet.

Insamlingstillstånd i Finland
POL-2014-12845, 29.1.2015–31.12.2016

Publicerar den teologiska tidskriften *Iustitia*. Informationsbladet *Hörnstenen* (*Kulmakivi*) sänds till understödande medlemmar.

ISSN 2243-075X (Print), ISSN 2243-0768 (Online)

TEOLOGISKA
INSTITUTET I FINLAND
Kajsaniemigatan 13 A
00100 HELSINGFORS

*Kristus kommer världens ljus,
Dödens udd han bryter.
In i denna dunkla värld
livets källa flyter.*

Psalm 13:2

Pärbilder: Ville Auvinen